

شناسنامه ماده:

ساعات هفتگی	نوع واحد	واحد	نوع ماده	عنوان ماده	کد ماده	دوره	
۲	نظری	۲	تخصصی	اصول تفسیر ۳		کارشناسی	
تفسیر							رشته
محاضره - مطالعات کتاب خانه ای - کار در کلاس							روش تدریس
<p>این ماده به بررسی روشهای معمول در تفسیر قرآن می پردازد که از تفسیر قرآن به قرآن آغاز شده و به تفسیر قرآن به رای و اجتهاد خاتمه پیدا می کند در همین بخش طلاب با بعضی از مباحث ادله از جمله عام و خاص، مطلق و مقید، منطوق و مفهوم و غیره آشنا می شوند. پس از آن اختلاف و انواع و اسباب آن مورد بحث و بررسی قرار می گیرد، سپس به اجماع در تفسیر و فرق آن با اختلاف تنوع و مواضع اشتراک و افتراق این دو مورد می پردازد. اسالیب سلف در تفسیر دیگر مبحثی است که در این مرحله مطرح می شود که مطالبی چون تفسیر لفظی، و تفسیر به معنا، و تفسیر قیاسی - اشاری که مفسرین سلف عمدتاً در تفسیرشان اعمال می کردند را ذکر می کند و مورد مناقشه قرار می گیرد</p> <p>اهمیت سبب نزول، مکی و مدنی آیات و سوره ها.</p>							تعریف ماده
<p>۱- آشنایی طلاب با طرق تفسیر و دلالت الفاظ و استخدام آن در جهت فهم معانی قرآن کریم. ۲- شناخت اختلاف تفسیر و چگونگی تمییز نوع اختلاف بین اقوال مفسرین. ۳- شناخت اسبابی که منجر به اختلاف بین مفسرین شده است. ۴- شناخت اسالیبی که مفسرین سلف در تبیین معانی قرآن کریم از آن استفاده کرده اند. ۵- آشناکردن طلاب با مبانی که در فهم و تدبر کلام خدا به آنها کمک می کند. ۶- آشنایی با سوره های مکی و مدنی و ویژگیهای هر یک از آنها.</p>							اهداف ماده
<p>پس از تدریس این ماده معمولاً طالب قادر خواهد بود که:</p> <p>۱- مصادر صحیح را در تفسیر خود به کار ببرد و از وقوع در خطا مصون و محفوظ بماند. ۲- در ترجیح بین اقوال می تواند قول صحیح از خطا را تشخیص دهد. ۳- در تعامل با اختلاف مفسرین موارد اتفاق و افتراق را مشخص کند. ۴- در تبیین معانی نصوص قرآن کریم از مقدار خطا و اشتباه خودش بکاهد. ۵- می تواند در تفسیر قرآن کریم به مراد خداوند متعال بهتر پی ببرد.</p>							دستاورد آموزشی

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	شناخت آیات ابتدایی و سببی و اهمیت سبب نزول	٪۱۰	٪۲۰	
۲	شناخت مکی و مدنی آیات و سوره ها و تأثیر آن	٪۱۰	٪۲۰	
۳	انواع قسم و دلالت آن	٪۱۲	٪۳۰	
۴	بررسی نسخ در قرآن	٪۱۳	٪۲۰	
۵	بررسی موهوم اختلاف و رفع آن	٪۱۵	٪۳۰	

مراجع و مصادر:

۱ - فصول فی اصول التفسیر، الدكتور مساعد بن سلیمان الطیار، دار النشر الدولی-ریاض، الطبعة الأولى ۱۹۹۳ م.
۲ - اصول التفسیر وقواعده؛ الشیخ خالد عبدالرحمن العک، دار النفائس-بیروت، الطبعة الثانية، ۱۹۸۶ م.
۳ - بحوث فی اصول التفسیر ومناهجه، الدكتور فهد الرومی، دار النشر: مكتبة التوبة.

- ۴ - تفسیر القرآن الکریم، اصوله و ضوابطه، الدكتور علی بن سلیمان العبید، دار النشر: مكتبة التوبة، الطبعة الثانية ۲۰۱۰م.
- ۵ - قواعد التفسیر، الدكتور خالد السبب، دار النشر: دار ابن عفان.
- ۶ - مقدمة فی اصول التفسیر، تالیف: الامام ابن تیمیة، شرح: مساعد بن سلیمان الطیار، دار ابن الجوزی - السعودية الطبعة الثانية ۱۴۲۸ هـ
- ۷ - الاجماع فی التفسیر، محمد الخضیری، رسالة الماجستير، دار الوطن للنشر - السعودية.
- ۸ - اختلاف السلف فی التفسیر، محمد صالح محمد سلیمان، دار ابن الجوزی، الطبعة الأولى ۱۴۳۰ هـ
- ۹ - اختلاف المفسرین اسبابه و آثاره، الدكتور سعود الفنیسان، دار اشبیلیا-الریاض، الطبعة الأولى ۱۹۹۷م.

سرفصل های ماده:

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
۱	امثال قرآنی مفهوم مثل: تعریف مثل در لغت، تعریف مثل در اصطلاح مراد از ضرب المثل، ارکان مثال: ممثل به و ممثل له اهمیت امثال در قرآن، اهداف و فواید انواع امثال. تطبیقات	الاتقان فی علوم القرآن نوشته سیوطی: (۱۰۴۱/۲ - ۱۰۴۷). معترك الاقران فی اعجاز القرآن، سیوطی: (۳۵۱/۱ - ۳۵۷). مباحث فی علوم القرآن نوشته مناع قطان ص ۲۵۸-۲۶۴. الأمثال القرآنية القیاسية نوشته عبدالله الجربوع ص: ۴۱-۱۷۶. الامثال نوشته عبدالرحمن میدانی. الامثال فی القرآن الکریم، محمد جابر فیاض (۲۵-۱۰۰ و ۱۳۹-۲۶۶). الامثال ابن قیم: ص ۹-۲۴. البرهان، زرکشی ص ۴۸۶-۴۹۴. الامثال فی القرآن، محمود شریف ص ۱۳-۱۲۵. دراسات فی علوم القرآن، محمد بکر اسماعیل (۲۹۱/۱ - ۳۱۶).
۳ و ۲	محکم و متشابه مفهوم محکم و متشابه: تعریف محکم و متشابه در لغت، اختلاف در مراد از محکم و متشابه، فرق بین محکم و متشابه، قواعدی در محکم، متشابه انواع و تقسیمات متشابه: متشابه معنوی و متشابه لفظی. تعریف متشابه لفظی، اهمیت و انواع آن ...	الاتقان، السیوطی: (۶۴۰/۱ و ۶۴۷-۶۴۹). الزیادة والاحسان، ابن عقیلة (۶/۵ - ۷۹). مباحث، مناع قطان ص ۱۹۱-۱۹۶. قواعد التفسیر نوشته خالد العک ص ۲۰۹-۲۲۰. فنون الافنان، ابن الجوزی ص ۳۷۶-۴۸۶. البرهان، زرکشی: (۱۱۳/۱ - ۱۵۴ و ۶۸/۲ - ۸۹). الاتقان: (۹۹۵/۲ - ۱۰۰۰). مناهل العرفان، الزرقانی: (۲۷۰/۲ - ۳۰۲) القواعد الحسان، عبدالرحمن السعدی: (۶۰/۱). المتشابه اللفظی فی القرآن الکریم و أسرارہ البلاغیة، صالح الشری ص (۲-۵ و ۱۲۹-۴۸۵) المحکم و المتشابه فی القرآن الکریم، ابراهیم خلیفه: (.) لمسات بیانیة، فاضل السامرای، ص ۵۴۳-۵۵۳. دراسات فی علوم القرآن، فهد الرومی: ص ۳۹۰-۴۰۷.
۵ و ۴	حروف المعانی مراد از حروف معانی، تعریف حرف، الفرق بین حروف المعانی و حروف المبانی، قاعدة: (لکل حرف من حروف المعانی وجه هو به أولى من غیره، فلا يجوز تحویل ذلك عنه إلى غیره إلا بحجة)، تضمین نحوی: تعریف، انواع آن، هدف و فایده تضمین، تضمین و تناوب الحروف، قاعدة تضمین:	البرهان فی علوم القرآن: (۱۷۵/۴ - ۴۴۵). معجم حروف المعانی للقرآن الکریم، محمد حسن شریف (.) دراسات لأسلوب القرآن الکریم، محمد عظیمه (.) الاتقان: التضمین النحوی فی القرآن الکریم، محمد ندیم فاضل (۱۰۳-۱۰۸ و ۱۱۳-۱۵۷)

<p>لمسات بیانیة،فاضل السامرايی، ص ۵۷۱-۵۷۳.</p>	<p>(تفهيم معانى الأفعال على ضوء ما تتعدى به.) مثال وتطبيق. تطبيقات</p>	
<p>قواعد التفسير ص (۱۷۳ و ۱۸۰-۱۸۵ و ۱۹۰-۱۹۱ و ۱۹۲-۲۰۱). الاتقان: (۷۴۳ - ۷۴۰/۲). الزيادة والاحسان، ابن عقيلة المكي: (۱۶۲/۵ - ۱۷۱). مباحث في علوم القرآن، صبحي صالح: ص ۲۹۹-۳۰۴. دراسات في علوم القرآن، فهد الرومي: ص ۴۴۶-۴۵۷.</p>	<p>منطوق ومفهوم تعريف منطوق ومفهوم، انواع وتقسيمات منطوق ومفهوم.. وبيان نص وظاهر ومؤول، قواعد مفهوم: قاعدة: إذا رُتَبَ الحكم على وصف يمكن أن يكون معتب رًا، لم يجز ا^ا طراحه. قاعدة: التنصيص على الشيء لا يلزم منه النفي عما عداه. قاعده: الاقتران في النظم لا يستلزم الاقتران في الحكم. قاعده: الاقتران الوارد في القرآن بين بعض الأسماء الحسنی، يدل على مزيد من الكمالات. تطبيقات</p>	<p>۷ و ۶</p>
<p>القواعد الحسان، عبدالرحمن سعدي: (۱۳/۱ - ۱۹). الزيادة والاحسان: (۸۰/۵ - ۱۱۳). معترك الاقران: (۱۵۶/۱ - ۱۶۳) مباحث في علوم القرآن، صبحي صالح، ص ۳۰۴-۳۰۸. دراسات في علوم القرآن، فهد الرومي، ص ۴۰۸-۴۳۴.</p>	<p>عموم وخصوص تعريف عموم در لغت واصطلاح، بررسى قواعدى پيرامون مبحث عموم: قاعدة: (المقرر أن المفرد المضاف يفيد العموم كما يفيد ذلك اسم الجمع).قاعده: (إذا وقعت النكرة في سياق النفي أو النهي أو الشرط أو الاستفهام دلت على العموم). قاعده: حذف المتعلق المعمول فيه: يفيد تعميم المعنى المناسب له. قاعدة: الألف واللام الداخلة على الأوصاف وأسماء الأجناس تفيد الاستغراق بحسب ما دخلت عليه. تطبيقات</p>	<p>۸</p>
<p>اصول في التفسير نوشته ابن عثيمين، ص ۵۷-۵۸. قواعد التفسير، خالد العك:</p>	<p>اظهار واضمار تعريف هر کدام در لغت واصطلاح، فوائد آن، قواعد آن : قاعده اول: وضع الظاهر موضع المضمير وعكسه إنما يكون لنكتة، قاعده دوم: إعادة الظاهر بمعناه أحسن من إعادته بلفظه... قاعده سوم: إذا استدل بالفعل لشيئين وهو في الحقيقة لأحدهما</p>	<p>۹</p>
<p>البرهان: (۲۵۴/۲ - ۲۹۹) الاتقان في علوم القرآن: (۱۲۰/۱ - ۱۴۱) الزيادة والاحسان في علوم القرآن، ابن عقيلة المكي: (۴۳۴/۵ - ۴۵۶) من بلاغة القرآن، احمد البلى البدوي، ص ۱۷۱-۱۷۲.</p>	<p>حقيقت و مجاز تعريف، اقسام مجاز: مجاز مركب و مجاز مفرد: تعريف وانواع تطبيقات آن در قرآن كريم.</p>	<p>۱۱ و ۱۰</p>
<p>الاتقان: (۳۴۶/۳ - ۳۵۵). مباحث في علوم القرآن، مناع، ص ۲۰۲-۲۰۵. قواعد التفسير: من بلاغة القرآن، احمد البلى البدوي، ص ۱۰۲-۱۰۸.</p>	<p>تعريف وتنكير تعريف، قواعد: قاعده اول: لكل منهما مقاما لا يليق بالآخر: اسباب تنكير، اسباب تعريف قاعده دوم: النكرة إذا تكررت دلت على التعدد، بخلاف المعرفة. انتقادات وارده بر قاعده اخير و جواب آن. تطبيقات</p>	<p>۱۲</p>